

ИВАН НЕГРИШОРАЦ

ПОЕЗИЈА СЕЛИМИРА РАДУЛОВИЋА ИЛИ ЗАШТО ЧИТАТИ БИБЛИЈУ

Песник Селимир Радуловић прилично је атипична појава у амбијенту савремене српске поезије. Пролазећи развојне фазе које говоре о извесној постмодернистичкој иницијацији, он је временом све веће упориште проналазио у традиционалној укорееености свога сензибилитета, који своје узоре и темељне обрасце певања и мишљења проналази пре свега у великим културолошким распонима у којима се развијао феномен лирске метафизике. Ту традицијску вертикалу песник баштини у распону од античког мелоса и епоса (Хомер, Вергилије, Хорације, Катул, Проперције, Овидије и др.), преко стабилних вредности европског певања од позног средњовековља па све до ране модерне епохе (од Дантеа, Милтона, Хелдерлина, па до Тракла, Рилкеа, Елиота, Паунда, Клодела и др.). Из српске традиције Радуловић подршку налази код традиционалних песника непосредне религијске инспирације (Венцловић, Његош – много више у његовој лирици и *Лучи микроkozма* неголи у *Горском вијенцу*, Змај, Лаза Костић и др.), али и код модерних песника сумње, као и покушаја да се кроз сумњу и скепсу досегну религиозни увиди (Ј. Дучић, М. Ракић, С. Пандуровић, В. Петковић Дис, М. Бојић и др.). Специфичност Радуловићевог случаја у српском песништву садржана је пре свега у томе што је он овакав песнички глас обликовао усред епохе постмодерне, када је раскрој религиозног ума и лирске метафизике, па чак и раскрој свих облика логоцентризма, трагом теоријске мисли од Ничеа па до Дерида и Лиотара, као интелектуални став и духовноисторијски процес добрано поодмакао и, наизглед неповратно, потиснуо све облике смисаоно усредсређеног певања.

Како је време одмицало, песник Селимир Радуловић је све више исказивао страст ка духовном, тачније хришћанско-пастирском заснивању сопственог певања и мишљења. Такво опредељење је једва, и то по механизму негативне, иронијско-пародијске анти-слике, могуће назрети у првој песниковој збирци *Последњи дани* (1986), већ је то знатно јасније у збиркама из деведесетих година *Сан о празнини* (1993) и *У сјенку улазим, оче* (1995), док у потоњим књигама (*О њајни ризничара свих суза*, 2005; *Снови светиоџ љућника*, 2009; *Под кишом суза с Пајмоса*, 2012; *О њасиру и камену са седам очију*, 2015; *Сенка осмоџ еона*, 2016) то постаје изразито доминантно. Такав тематско-изражајни комплекс постаје толико снажан и очигледан да слободно можемо констатовати како је природом и функционалношћу своје речи песник јасно дефинисао свог идеалног читаоца, а њега можемо препознати пре свега у интелектуалцу високих богословских компетенција, сјајном познаваоцу пре свега Библије, али и шире богословске литературе, те ништа мање и хришћанског, посебно православног предања.

Дубље разумевање оваквих процеса тешко је изводљиво у културолошким шифрама доминантних, секуларних образаца Западне културе, али јесте изводљиво у контексту модерне европске теолошке мисли, у распону од Жака Маритена, Тејара де Шардена, Паула Тилиха, Карла Барта и др., па и у контексту егзистенцијалистичких, културолошких, психоаналитичких мислилаца као што су Карл Јасперс, Мартин Хајдегер, Рене Генон, Карл Густав Јунг и др. Све те процесе сасвим је могуће сагледати и растумачити обрасцима православних, посебно руских религијских, културолошких и геополитичких мислилаца какви су Достојевски, Соловјов, Данилевски, Берђајев, Иван Иљин и други. У српским релацијама нико није потпуније разумевао и тумачио овакву врсту духовноисторијских догађања као што је то чинио Свети владика Николај Велимировић, потом митрополит Амфилохије Радовић, епископ Иринеј Буловић, Владета Јеротић и неки млађи богослови и религијски мислиоци. Сви ови идејни делатници, појачани самим темељима хришћанске мисли од апостола Павла, Тертулијана, Оригена, Василија Великог, Григорија Богослова, Григорија Ниског, Јована Златоустог, Јефрема Сирина, Антонија Великог, Макарија Египатског, Григорија Паламе, па до модерних теолога, попут Јована Зизјуласа, Христа Јанараса и др., знатно су допринели сагледавању модерног света као попришта на којем су Бог и религијски свет још увек живе чињенице без којих људска стварност знатно теже функционише неголи са њима.

Од једног од тих нових мислилаца, од православног модернисте Николаја Берђајева, остала је идеја о тзв. новом средњовековљу

као облику превазилажења строго хуманистичке и обнављања теоцентричне слике света. Поезија Селимира Радуловића настаје из доживљаја промашености човековог отуђења у односу на Творца, Сведржитеља и Спаситеља, те покушаја да се у свести поново утврде садржаји који су, наизглед, потпуно нестали из свести не само ширих друштвених слојева него и из свести драгоцених, спасоносних појединаца, оних због којих би Бог спремно сачувао свет од коначног пострадања. У том погледу Радуловић није у српском песништву баш сасвим усамљена појава. Религијском искуству, свако на свој начин, враћали су се и Васко Попа, Миодраг Павловић, Иван В. Лалић, Матија Бећковић, Рајко Ного, Милосав Тешић, Станиша Нешић и др. У односу на све њих Радуловић је не само доследнији у везивању за изразито теоцентричку слику света него је све то изводио са далеко највише репродуктивних страсти у односу на пастирско-теолошке обрасце и канонско-догматску правоваљаност мишљења. У том смислу је он све ставио на једну карту – ону која рачуна на извесност повратка Бога на светскоисторијску позорницу, па је целину свога опуса дефинисао као певање о Богу и о свету који се у Богу огледа. У неким својим песмама/поемама које – уз изврстан оглед „Лако језгро песништва” филозофа Слободана Жуњића – можемо наћи у књизи изабраних и нових песама *Дах мале молишве* (2017), Радуловић излаже резултате свога певања на теме покренуте Библијом и Светим хришћанским, православним предањем. Тако, на пример, у поеми „Седам малих дрхтаја” он призива велику библијску причу о старозаветном патријарху, праоцу свих народа Авраму и његовој спремности да Богу, на Његово тражење, жртвује сина јединца Исака. И кад је Аврам већ све приредио за тај страшни чин жртвовања и кад је недвосмислено доказао своју оданост Господу, Овај му се јавио у лику Анђела Господњег који му рече: „Не дижи руке своје на дијете, и не чини му ништа; јер сада познах да се бојиш Бога, кад нијеси пожалио сина својега, јединца својега, мене ради” (Прва књига Мојсијева, 22, 12).

Овај незаборавни, библијски архетип имао је већ многе тумаче, а међу њима посебно место припада Серену Кјеркегору и његовом делу *Сѝрах и дрхѝање*, чији је превод – гле чуда! – на српски, у својим младим данима, начинио баш поменути филозоф Слободан Жуњић. Тим преводом је овај филозоф омогућио утицај на многе младе, дрхтаве песнике и интелектуалце који су се дубинама метафизике и вере приближавали, веома често, баш посредством Кјеркегора и сродних мислилаца. Зато своју поему песник Радуловић окончава стиховима у којима описује сопствену позицију, позицију лирског субјекта којег препознајемо у средишту оваквог

призива библијске сцене: „Упамтио сам ту причу, / Од речи до речи, о Аврааму, / И сину старости његове, Исаку. / И рани земаљској, страдалничкој, / Кад те туга обори, па ти је све равно – / И бездан таме и пламена. И понор, / Таласи свирепи, олује грозне, пакао, / Па ти се ни смрт не чини страшном!” Само туга, јад и страдање могу да учине да се понори ове библијске приче отворе са многим, дубинским назирањима.

Ако нас поменута поема „Седам малих дрхтаја” враћа моћном и преважном старозаветном топосу, поема „Отровни пипци полипа Искаротског” упућује нас на Нови завет и на тему велике издаје Богочовека. Реч је, дакле, о теми која у само средиште погађа причу о човеку нашег доба, тј. о времену у којем се свакога дана, у свакоме човеку, изнова испоставља ситуација у којој се Богочовек изневерава и предаје у руке недостојних. Зато митски, библијски издајник Јуда Искаротски има, додуше, људско обличје, али се ипак јавља углавном у неким облицима нарушеног материјалног интегритета, више као начело и врста негативне енергије него конкретан човек. Апостол Тома, стога, види нарушеност материјалне целовитости бића на следећи начин: показа се „десет пипака који се, у полумраку, помераху”, „указа се бело и слепо око” и „сваки полипов дрхтај” (1. песма). И у потоњим песмама се јавља слична дематеријализација Јудиног обличја, па овим процесом декомпоновања телесности историјског човека, песник симболички представља како је феномен издајства Богочовека постао све-присутно начело овога света, као недостатан и проблематичан покушај замене Духа светогга супстанцом Духа издајства.

На једноставно питање – зашто треба читати песника Селимира Радуловића? – могли бисмо одговорити веома једноставно. Уколико је неко потпуно задовољан духом постмодерне епохе у којој је свет изгубио сваку супстанцијалност и претворио се у низ условних, флуидних и игрових поставки, он не треба да чита ову поезију јер у њој ништа неће моћи да препозна. Међутим, уколико неко није задовољан олаким препуштањем пролазној и пропадљивој стварности, уколико не мисли да је Велика прича о присуству Бога у човековом свету заувек изгубљена, онда ће он и те како имати шта да препозна у мутном и херметичном, тврдом и озбиљном, богословском певању какво износи поезија Селимира Радуловића. Ту поезију, попут својеврсне опомене, као да пише некакав монах залутао међу урбане, лакомислене мирјане.*

* Реч на Свечаној седници Матице српске приликом уручења Змајеве награде Селимиру Радуловићу за збирку песама *Дах мале молишве*, у Новом Саду, 16. фебруара 2018. године.